

114581

Herr sjefredaktør Hans V a t n e
Aftenpostens redaksjon,
Akersgaten 51,
O s l o l.

23. mars 1971.

Om St. -priv. /Om.

Jeg tillater meg med dette å be om spalteplass for vedlagte artikkel.

Diskusjonen mellom professor Skodvin og bl. a. statsstipendiat Sverre Hartmann i Aftenpostens spalter har etterhvert fortapt seg slik i dokumentdetaljer og sofistiske fortolkninger at den allmndelige lesar ventelig har gått seg vill i ordjungelen. - Vedlagte artikkel tør vere et bidrag til å belyse et hovedtema i saken: kapitulasjonsavtalens krigshistoriske bakgrunn.

Med hilsen

Andv. Stenrohn

bilag

Den diskusjon som nå lengere tid har pågått i Aftenpostens spalter mellom professor Skodvin på den ene siden og herrene Arild Hamsun, statsstipendiat Hartmann, h. r. adv. Wiesener m. fl. på den annen side har brøgt lite nytt til belysning av hovedstridsspørsmålet: forståelsen av kapitulasjonsavtalen av 10. juni-40. Professor Skodvin har i sine mange innlegg først og fremst dokumentert seg som en dyktig og raffinert forsvarer av sin fra før så velkjente oppfatning. Men hans innlegg skjennes av den sterke polemiske form han anlegger og hans utpregede tendens til å manipulere med løsrevne dokument-sitater og spissfindige tekstfortolkninger. Den kritiskinnstilte leser blir sittende tilbake med en beklemmende følelse av at professoren ikke opptreer som kjølig, lidenskapsløs historisk forsker, bestrebt på å belyse enkeltbegivenheter og dokumenttekster på bakgrunn av det wide-screen bilde de faktiske begivenheter sommeren og høsten -40 frembyr, men som temperamentsfull forfekter av en bestemt og i betydelig grad legende-omspunnen autorisert "lære" eller "historisk skole" angående disse hendelsesforløp. - Forskeren er blitt mytenes forsvarsadvokat.

I sin artikkel i Aftenposten for fredag den 19. ds. anfører professor Skodvin i forbindelse med omtale av regjeringens instruks for Forsvarets Overkommando og forsvarssjefen, general Ruges kommandodisposisjoner bl. a. følgende: "Ruge gav sjølv sagt ingen ordre til noske krigsskip i sjøen, til noske fly på veg til Storbritania eller Finland, til personale som fulgte konge og regjering eller alt var i utlandet. I samråd med konge og regjering hadde han tildelt disse styrkene den oppgåva å føre krigen vidare."

Denne professorens påstand kan vanskelig karakteriseres som annet enn et falsum. Jeg tillater meg med dette å provosere professoren til å offentliggjøre når, på hvilken måte og i hvilken form forsvarssjefen utstedte ordre eller direktiv om fortsatt våpenkamp til det militære personell som befant seg utenfor landets grenser eller sto iferd med å forlate landet. - Jeg vil nødig ha som svar en henvisning til Ruges velkjente ha-stemte kunngjøring til "norske kvinner og menn", (kvinner var som bekjent ikke pålagt verneplikt) eller hans sitat fra vår salmeskatt, men tør be om påvisning av en militær ordre, slik den etter vanlig kommando-ordning utferdiges av forsvarsmaktens øverstkommanderende i felt angående forestående eller fremtidige kamphandlinger, - eller, for å holde oss helt til professorens ordvalg: "å føre krigen vidare!"

Til belysning av hovedstridsspørsmålet: innhold og rekkevidde av kapitulasjonsavtalen, har imidlertid denne detalj mindre interesse. Mere fruktbart tør det være å forsøke å fange inn et oversiktsbilde av det relevante historiske hendelsesforløp forut for og under nedleggelsen av våpnene den 10. juni, for derigjennem å få fast grunn å stå på, i stedet for å sveve rundt i ordfortolkingens drivende tåke.

Ettermiddagen den 29. april hadde de britiske ekspedisjonsstyrker besluttet å oppgi kamphandlingene syd for og omkring Trondheim i h. t. vedtak truffet av Supreme War Council den 27. april. Til tross for at de alliertes plan gikk ut på å ta Narvik og holde en fast front i nord, virket oppgivelsen av kampinnsatsen i syd-Norge sterkt deprimerende på den norske politiske og militære ledelse. I en konferanse den 29. april med den britiske ambassadør, sir Cecil Dormer, og utenriksministere Koht uttrykk for at dersom området syd for Trondheim ble evakuert av de britiske styrker, ville den norske regjering måtte overveie å oppgi fortsatt kamp. Samme natt, 29-30. april, ble general Ruge orientert av general Paget om tilbaketrekningsplanen nordover, og under denne drøftelse uttalte general Ruge at han ville tilråde regjeringen å fortsette kampen dersom det var utsikt til alliert intervensjon i Norge i nærmeste fremtid. I motsatt fall ville han tilråde sin regjering å kapitulere. Angående dette punkt henvises til dokumentarverket British Foreign Policy in the Second World War, Volume I, side 127. På dette tidspunkt var det selvsagt ingen planer om flytning av konge og regjering eller militært personell ut av landet. I lokale trefninger hadde norske styrker hevdet seg og vunnet moralsk styrke. I Narvik-området var etterhvert blitt bygget opp slagkraftige allierte styrker på ca. 20.000 mann, understøttet av

meget sterke sjøstridskrefter. Ikke desto mindre bedømte general Ruge allerede på dette tidspunkt stillingen så pessimistisk at han, som nettopp nevnt, anså videre krigføring for utilrådelig dersom syd-Norge ble prisgitt.

I den fortsatte krigsfase konsentrerte de allierte seg om å gjenerobre Narvik, som jo var det dominante mål for de alliertes operasjon i Norge. Byen ble tatt den 28. mai. Men i mellomtiden hadde stillingen på det store kontinentale krigsteater tatt en meget alvorlig vending, og det var øyeblikkelig behov på vestfronten for hver eneste alliert kampanje som befant seg i Narvik og i nord-Norge forøvrig. Full uttrekning av alle styrker ble besluttet den 30. mai.

Stillet overfor denne uventede og katastrofale endrede strategiske situasjon ble desperasjonen hos den norske ledelse nu, naturlig nok, fullstendig: Som en druknende i fortvilelse griper etter et halmstrå, bestemte den norske regjering seg for, som siste utvei, straks å forsøke å komme til en ordning med tyskerne på basis av den tidligere forkastede såkalte "Mowinckel-plan" som gikk ut på en nøytralisering av Nor-Norge i den form at tyskerne skulle besette landet opp til en demarkasjonslinje ved Mosjøen, mens norske styrker fortsatt skulle holde området nord for linjen som sete for konge og regjering. Nygårdsvold-regjeringen tok saken opp med Berlin gjennom den svenske regjering, men ut på kvelden den 4. juni erfarte man at tyskerne som allerede var blitt klar over den umiddelbart forestående allierte tilbaketrekning fra landet i siesovermotaktet å ignorere henvendelsen.

(beundringsverdig)

Dermed var det siste håp brustet. Kong Haakon, som hittil hadde holdt mot opppe, bestemte seg nu, den 5. juni, for å bli i Norge sammen med kronprinsen. Kongen uttrykte at de allierte nok ville vinne krigen tilslutt, men at nu som de allierte styrker drog bort og nordmennene sto uten krigsutstyr, måtte Norge gi opp kampen og forhandle med tyskerne. - Jeg siterer fra det foran nevnte britiske dokumentarverk, Volume I, side 130 - 131:

"After this failure (den forgjeves henvendelse til tyskerne om nøytralisering av Norge) the King of Norway and the Crown Prince decided "to stay in Norway. The King thought that ultimately the Allies would "win the war, but that, after the Allies had withdrawn and the Norwegians had no ammunition, Norway must give up fighting and negotiate "the Germans. Later, on June 5. however, the King and Crown Prince "agreed, under strong British pressure, to come to England."

Ingen - ikke Kongen og ingen av de menn som omga ham - øynet det minste glimt av lys i det hjelpeløshetens mørke som omgav dem på alle kanter. Frankrike var på sammenbruddets rand, slått i kne av en krigsteknikk som i kraft og hurtighet overgikk all militær tenkning hittil. Belgia var overrent og hadde overgitt seg. Holland likeså. Det britiske ekspedisjonskorps, inntil da ansett som den operativt mest fremragende kampstyrke i verden, var i full oppløsning nettopp blitt slutt-evakuert fra Dunkirk den 4. juni, uten våpen eller utstyr av noen art. Av det programmerte "trust of England" var for Norge ingenting tilbake. Tverrom lot de britiske ledere sine norske kampfeller tydelig forstå at Norges tildelte oppgave var nu blitt å binde innen landet overlegne tyske stridskrefter og dermed holde dem borte fra kampfeltet på kontinentet - Norges rolle var redusert til underbrukets: "paying a good dividend and must be held down to the job", som Churchill kynisk hadde uttrykt det noen dager i forveien i en henvendelse til lord Halifax.

Forføyningene på det militære plan i denne situasjon, og da i første rekke tilråing av regjeringen, hvilte på Ruges skuldre. Og det krigens bilde som nu i avgjørelsens siste timer gled forbi generalens desillusjonerte blikk var i sin apokalyptiske gru og fullkomme håpløshet ganske annerledes knugende enn den skuffende overraskelse han hadde opplevet hin sene nattetime i møtet med general Paget 5 uker tidligere da ordet Overgivelse første gang formet seg på hans lepper.

På bakgrunn av dette hendelsesforløp og denne situasjon står altså professor Skodvin frem og deklamerer for oss - ut fra sin lese måte og fortolkningskunst - at selvsamme Ruge i denne situasjon "med stor energi hadde tilrådd (konge og regjering) til å føre krigen videre utenfra ", og at de instruksjoner som han mottok fra regjeringen og selv ga kommandomessig videre, må, for alle ukarheters vedkommende, ja endog mot sin umiddelbare ordlyd, tolkes og forklares som uttrykk for at Norges krig "heldt fram", og at "han (Ruge) sjølv hadde medverka til at regjeringa valde denne politikken", mens han selv ble tilbake i landet for å ordne avviklingen av de stridskrefter som var igjen i landet og deretter frivillig begi seg i fiendemaktens vold som krigsfange. -

- Dersom disse professor Skodvins fortolkningskunster hadde rot i virkeligheten, ville man i general Otto Ruge stå overfor en psykologisk gåte uten sidestykke i norsk krigshistories annaler.

